

Ocak (150225)

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

TÜRK KÜLTÜRÜ

AYLIK DERGI

OCAK KÜLTÜ VE MALATYA' DA Kİ İZLERİ

İskender OYMAK*

ÖZET

Eski Türk inanışları arasında yer alan ocak kültü, tarih boyunca Türklerin yaşadığı değişik coğrafyalarda varlığını sürdürmüştür. Malatya ve çevresinde bu kültü bağli olarak ortaya çıkan Al, Siğil, Sarılık, yılcık vb. bir çok ocak bulunmaktadır. Geçmişten günümüze insanlar, hastalıklar karşısında tıbbi imkanların yanısıra, geleneksel dini kültürlerinde mevcut olan hastalıkları sağaltma yöntemlerinden yararlanmışlardır.

Anahtar sözcükler: Ocak kültü, Tedavi yöntemleri.

ABSTRAC

In this article we researched the old Turkish culture that is living as Ocak cult in Malatya. In history, some people often visited this places for their illness. Now we can see this cult for the same aims in the community.

Keywords: Cult of Ocak, Cure from illness.

Eski Türk inanışları arasında önemli bir yer tutan ocak kültü, Türkler arasında tarihin her döneminde ilgi ve kabul görmüştür. Atalar kültüne bağli olarak ortaya çıkan ve gelişen ocaklar maddi ve manevi bir çok hastalık için insanların başvurdukları mekanlardır. Bu çalışmamızda Türklerdeki ocak kültü ile ilgili Malatya ve çevresinde mevcut ocakları; fonksiyonları ve pratikleri açısından örnekleme yaparak inceleyeceğiz. Bunun için öncelikle ocak ve ocaklı kavramları üzerinde durmakta fayda vardır.

Ocak; belirli bazı hastalıkları sağaltma gücünde olan, bu işin usullerini bilen, bunu uzmanlık edinmiş kimseyi ifade eder¹. Türk Kültüründe Ocaklar

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Öğretim Üyesi.

Gazi Üniversitesi
Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî
Araştırma Merkezi

HACI BEKTAŞ VELÎ

Araştırma Dergisi
Research Quarterly

Bahar
Spring 2003/25

- Ocak (150225)

KUREYŞAN OCAĞINA AIT İKİ ŞECERE ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ: ŞEYH MAHMUDÜ'L-KEBİR YA DA DERVİŞ BEYAZ KİMDİR?

Alpaslan DEMİR

G.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü Araş. Gör.

ÖZET

Şecereleler, dikkatli ve diğer kaynaklarla karşılaştırılarak kullanıldığı takdirde önemli tarihi belgelerdir. Üzerinde çalıştığımız şecereleler, Mahmudü'l-Kebir (Derviş Beyaz) hakkında bilgiler ihtiva etmektedir. Elimizdeki mevcut şecereleler, bu belgeleri kullanmış olan araştırmacıların değerlendirmeleri ile kıyaslanarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Fakat bu şecereleler tek başına yeterli değildir. Bu nedenle, çalışmamızın ana kaynağı durumundaki şecerelelerle ilişkili olduğunu düşündüğümüz Varto'nun Şarik köyünde bulunan şecere

ile Mazgirt'in Şöbek köyünde bulunan şecerenin elde edilip dört şecere birlikte değerlendirilerek Mahmudü'l-Kebir hakkında daha fazla bilgiye sahip olabiliriz.

ABSTRACT

The şeceres are an important historical document if they are used carefully and must criticise with other sources. The şeceres that we study contains informations about Mahmudü'l-Kebir (Derviş Beyaz). We tried to explain them. But they are not sufficient alone. Therefore, these şeceres must compare with the şeceres which are in Varto (in Şarik village) and in Mazgirt (in Şöbek village) and by this way we can get more information about Mahmudü'l-Kebir.

GİRİŞ

Hız. Peygamber'in nesli, kızı Fatıma ile amcaoğlu Hız. Ali'nin evliliğinden doğan torunları Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin'in soylarından gelenlerle sürmüştür. 12. yüzyıldan itibaren yaygın olarak, Hız. Hasan'ın soyundan gelenlere "Şerif", Hız. Hüseyin'in soyundan gelenlere ise "Seyyid" denilmekte ve seyyid ya da şerif olduğunu kanıtlayan kişilere toplum, dini kaynaklı saygı, sevgi ve itibar göstermekteydi. Osmanlı Devleti'nde sâdât-ı kirâm, askerî sınıf olarak kabul edilmekle birlikte, her müslümanın ödemekle yükümlü olduğu şer'i vergiler dışında tekâlif-i örfiyye vergilerinden muaftı.² Ayrıca sâdâtan

150225

OCAK

-
- 1 TÜLİN ER, Elazığ'daki halk hekimliğinde ocak anlayışı ve buna bağlı inanışlar ve uygulamalar, Fırat Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2005
-
- 2 İHSAN ÜNLÜ, Alevilikte Dedelik ve Ocak anlayışı:Tercan örneği, Cumhuriyet Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2013

İnsan Okudum

Bana okudun mu diye sormayın
Kitap okumadım insan okudum
Kitabı insandan ayrı görmeyen
İnsanı sınırsız umman okudum

Okudum okudum insan okudum
Gönül verdim Şâh-ı Merdân okudum

Bahçe oldum gül açıldı dalımdan
Toprak oldum canlar geçti yolumdan
Dil bilenler anlamadı dilimden
Derdimin içinde derman okudum

Okudum okudum insan okudum
Gönül verdim Şâh-ı Merdân okudum

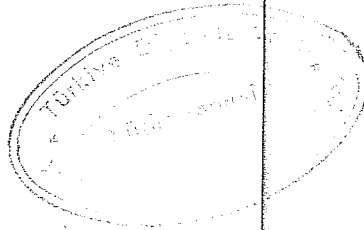
Her çeşit toprakları yaptım tenimi
Damarımı iliğimi canımı
Kerbelâ'da ben de döktüm kanımı
Hüseyin zikrettim Hasan okudum

Okudum okudum insan okudum
Gönül verdim Şâh-ı Merdân okudum

Hakk emretti bir dergâha çağrıldım
Yol çetindir düştüm kalktım doğruldum
Sohbet kazanında piştim yoğruldu
Cehlin arasında irfan okudum

Âşık Sinan

D1093

10 EKİM 2008

MADDE YAYINLANDIĞI YER
SONRA GÖRÜLEN DOKÜMAN

Halkbilimlik
- Pir Sultan Albalı
- Ocak (150225)

Pir Sultan Ocağı

Pir Sultan Association

Оджакът на Пир Султан

Ali Haydar AVCI*

ÖZET

Alevî toplumunda ocak kavramının önemli bir yeri bulunmaktadır. Anadolu Alevîliği temelinde ocak aidiyeti bulunan bir inanç sistemidir. Anadolu Alevîliği'nde yer alan bu ocak sistemi bütün boyutlarıyla incelenmesi gereken bir yapıdır. Bu çalışmada da "ocak" kavramı üzerinde durulmuş, ocağın Alevîlik'teki yeri hakkında bilgiler verilmiş, Alevî ocaklarından ve bu ocakların öncülerinden söz edilmiştir. Bunların yanı sıra Pir Sultan ve O'nun ocağı, Pir Sultan'ın soyu ve yaşamı hakkında bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ocak, Alevîlik, Pir Sultan, Horasan Erenleri.

ABSTRACT

The concept, "Association" has an important place in Alevi society. Anatolian Alevism is a faith system that has association in its basis. This association system that takes place in Anatolian Alevism is a constitution that needs being investigated in terms of all aspects. In this study, the concept, "association" was handled, information about the importance of association in Alevism was given, and the Alevi associations and their pioneers were mentioned. Besides this, information about Pir Sultan and his association, the ancestry and Pir Sultan's life was given.

Key Words: Association, Alevism, Pir Sultan, The saints of Khorasan

РЕЗИОМЕ

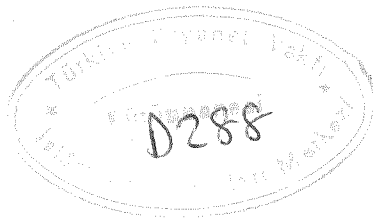
Понятието "оджак" заема важно място в алевийската общност. Анадолският алевизъм в основата си е система от вярвания, която е тясно свързана с оджака. Тази система на оджака, която заема място в алевизма в Анадола е структура, която трябва да се изследва във всичките ѝ специфики. В тази публикация се спираме на понятието "оджак", даваме сведения за мястото на оджака в алевизма, споменаваме алевийските оджаци и за водачите на тези оджаци. Наред с това даваме информация за Пир Султан и неговия оджак, за произхода на Пир Султан, за неговия род и живот.

Ключови Думи: Оджак, Алевизъм, Пир Султан, Хорасан еренлери /посветените от Хорасан/

* Halkbilimi Araştırmacısı-yazar.

ss. 77-96

- Ayfer Karakaya-Stump, '16. Yüzyıldan Bir Ziyaretname (Yazı Çevirimli Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri-Tıpkıbasım)', In *In Memoriam Şinasi Tekin, special issue of the Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 31/II (2007), pp. 67–79.
- Ayfer Karakaya-Stump, 'Irak'taki Bektaşî Tekkeleri', *Belleken*, 71 (261) (2007), pp. 689–720.
- Ayfer Karakaya-Stump, 'Kızılbaş, Bektaşî, Safevî İlişkilerine Dair 17. Yüzyıldan Yeni Bir Belge (Yazı Çevirimli Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri-Tıpkıbasım)', In *Festschrift in Honor of Orhan Okay, special issue of the Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 30 II (2006), pp. 117–130.
- Ayfer Karakaya-Stump, 'Sinemilliler: Bir Alevî Ocağı ve Aşireti', *Kırkbudak*, 2 (6) (2006), pp. 19–59.
- Ayfer Karakaya-Stump, 'The Emergence of the Kızılbaş in Western Thought: Missionary Accounts and their Aftermath', in David Shankland (ed.) *Archaeology, Anthropology and Heritage in the Balkans and Anatolia: The Life and Times of F.W. Hasluck, 1878–1920* (Istanbul: ISIS Press, 2004), pp. 329–353.
- Ayfer Karakaya-Stump, 'Alevilik Hakkında 19. Yüzyıl Misyoner Kayıtlarına Eleştirel Bir Bakış ve Ali Gako'nun Öyküsü', *Folklor/Edebiyat, Alevilik Özel Sayısı*, 1 29 March 2002, pp. 301–324.
- İsmail Kaygusuz, *Onar Dede Mezarlığı ve Adı Bilinmeyen Bir Türk Kolonizatörü Şeyh Hasan Oner* (Istanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1983).
- Fuad Köprülü, 'Abbas (Abbas I)', *Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi: Ortaçağ ve Yeniçağ Türklerinin Halk Kültürü Üzerine Coğrafya, Etnografya, Etmoloji, Tarih ve Edebiyat Lugatı*, Fasc. 1. Istanbul, 1935.
- Kureşanlı Seyit Kekil. *Peygamberler ile Seyitlerin Şecereleri ve Aşiretlerin Tarihi*. Köln, n.d.
- Saim Savaş, *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik* (Ankara: Vadi Yayınları, 2002).
- Roger M. Savory, 'The Office of Khalifat al-Khulafâ under the Safawids', *Journal of American Oriental Society*, 85 (1965), pp. 497–502.
- Mehmet Şimşek, *Hıdır Abdal Sultan Ocağı*, 1991.
- Z. V. Togan, 'Londra ve Tahrandaki İslâmî yazmalardan bazılarına dair', *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, 3 (Parts 1–2) (1959–60), pp. 132–160.
- Ali Yaman, *Kızılbaş Alevî Ocakları* (Istanbul: Şahkulu Sultan Külliyesi, 1998).

Hubyar

PETER ANDREWS* and HIDIR TEMEL

ABSTRACT This major ethnographic essay offers a pioneering systematic survey of the Hubyar, one of the largest Alevi groups in Turkey. It is written from the point of view of the history and customs of its hereditary religious family, using material which was obtained by Temel, a member of the leading family, and analysed and written down by Andrews. It covers its history, distribution, ceremonies, dress and villages of its followers, along with a note of the changing situation today. As such, it would appear to be the first essay on the Hubyar, who have received scant mention in the literature now more than a century old, on the Alevis of Anatolia.

Introduction

Hubyar is one of the most widespread *ocak* among the Alevi in Turkey. This term is not easily translated into English, though its fundamental meaning is hearth, or the family around that hearth. In the sense of a large family, it is used for subdivisions, that is communities, among the Alevi, for example among the Bektaşî. Historically it was used, too, for the divisions of the Janissaries. At a deeper level of meaning it refers, in the sense of a cooking hearth, to the 'cooking' of individuals, that is to their attaining spiritual maturity.

Hubyar followers are found primarily in Tokat (86 villages) and Sivas (31), but also in Amasya (18), Yozgat (14), Çorum (10), Samsun (4), Erzurum (3), and as far west as İzmit and Manisa (where they occupy one village each), to a total of about 170 villages, and, since the internal migration of the last fifty years, in İstanbul, Ankara and İzmir (see the list below, and Andrews ii, pp. 41–53). Some of these villages are wholly Hubyar, and others only partly so; in others still there is a mixture of Alevis from different *ocaks*. In other villages still, some or all the population have recently become Sunni, and some, too, have been wholly deserted. There are also communities in Germany, Austria, and Switzerland: in Vienna there is a Hubyar association, the Avrupa Hubyarlılar Birliği, founded in 2004. There are now, in 2010, about 350,000 Hubyar in all, that is to say they are numerous in comparison to other Alevi *ocaklar*.

As in other Alevi groups, outsiders cannot become members of it, with the exception of women marrying Hubyar men, who are integrated. By contrast, Hubyar women who marry outside the community cease to be members. The leading family lives during the summer in the village of Hubyar on the mountain, with only a few, at present four, followers. In the winter this is deserted. The villagers all have houses in İstanbul nowadays, so it cannot be said to have a permanent population. The complete population should be more than 5000, but in

*Peter Andrews, Department of Archaeology, University of Bristol, Bristol, UK.
Email: pandmandrews@virginmedia.com.